«Κοριολανός»

Της Κ. ΡΑΠΑΝΑΚΗ

Μια εξαιρετική μετάφραση

• Η παράσταση ανέδειξε τις σαφείς πολιτικές νύξεις του έργου για τον ταξικό αγώνα μεταξύ πατρικίων και πληβείων

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην εισαγωγή της έκδοσης Arden σχετικά με τον «Κοριολανό» του Σαίξπηρ «ενώ υπάρχει μια γενική συμφωνία ότι το έργο γράφτηκε μετά το 1605 και πριν το 1610 δεν έχουμε μία αποφασιστική μαρτυρία για να καθορίσει το (συγκεκριμένο) έτος συγγραφής του».

Γεγονός είναι ότι τα στοιχεία για τον «Κοριολανό» ο Σαίξπηρ τα πήρε από την αγγλική του σερ Τόμας Νορθ η οποία εκδόθηκε το 1579. Ο Πλούταρχος στους «Παραλλήλους Βίους» αναφέρεται στην ιστορία του Κοριολανού με λεπτομέρειες. Ο Σαίξπηρ, στο δικό του «Κοριολανό» έθεσε ένα βασικό και σημαντικό, για το συγκεκριμένο έργο, περίγραμμα: Το ταξικό αγώνα μεταξύ πατρικίων και πληβείων. Παράλληλα μεγένθυνε το δραματικό χαρακτήρα του Κοριολανού, προσδίδοντάς του, εκτός από τις αναμφισβήτητες ιδιότητες του ήρωα, του γενναίου και ατρόμητου πολεμιστή και εκείνες του τυράννου. Μεσ' από αυτό το σύστημα αξιών και το πλέγμα των σχέσεων εξουσίας θέτει καίρια πολιτικά ζητήματα: πως και πότε ο λαός γίνεται «όχλος» επηρρεαζόμενος από τους αντιπροσώπους του. Μα πάνω απ' όλα θέτει στο προσκήνιο τη λυσσαλέα μάχη μεταξύ πατρικίων και πληβείων, πλουσίων και φτωχών. Μία απόλυτα, ταξική διαίρεση της κοινωνίας στα σπλάγχνα της οποίας εμφανίζεται και το σύμπτωμα του τυράννου το φαινόμενο του Κοριολανού.

Φυσικά και δεν είναι τυχαίο που ο πατρίκιος Μένενιος Αγρίππας για να καθησυχάσει τους πεινασμένους πληβείους αναφέρεται στην ιστορία που λέει ότι τα διάφορα μέλη του σώματος επαναστάτησαν ενάντια στο στομάχι. Ενας μύθος ο οποίος στηρίζει και από θεωρητικής απόψεως τη ταξική διαίρεση της κοινωνίας. Πως μέσα σ' ένα σύστημα, με τέτοια νοσηρή παθολογία, να μην εμφανιστεί η «νόσος» του τυράννου, αυτήν τη φορά με το προσωπείο του Κοριολανού;

Διότι ο μέγας ποιητής Σαίξπηρ ξεπερνά τις περιορισμένες ιστορικές συντεταγμένες του καιρού του, θέτοντας στη διάθεση του αναγνώστη ή θεατή κάθε εποχής το εξής ερώτημα: Ο Κοριολανός, ως τύραννος κινούμενος στο δικό του σύστημα αξιών, δύο φορές προδότης, τιμωρείται. Αλλάζει όμως η ταξική διαίρεση της Ρώμης μετά το θάνατό του; Ή αφού τα πανηγύρια και οι χαρές τελειώσουν για τη σωτηρία της πόλης από τον εχθρό, οι δημαγωγοί θα συνεχίσουν το έργο τους ενώ η ταξική διαίρεση των κοινωνιών θα κατακλύζει τις σελίδες της ιστορίας μέχρι τις μέρες μας;

Ούτε βέβαια είναι τυχαίο το γεγονός ότι Μπρέχτ ασχολήθηκε με τον «Κοριολανό» σε μία διασκευή που έγραψε το 1951-1953. Ο Γιαν Κοτ στη ανάλυσή του για τον «Κοριολανό» αναφέρει τι λέει ο Πλούταρχος σχετικά με την επικρατούσα κατάσταση στη Ρώμη η οποία βρισκόταν σε πόλεμο με τους γειτονικούς λαούς: «Η σύγκλητος υπερασπιζόταν τους πλούσιους και αντιτάχθηκε στο λαό, που υπέφερε τα πάνδεινα από τους τοκογλύφους. Γιατί απ' όσους είχαν μικρή περιουσία, οι δανειστές έπαιρναν τα πάντα σαν ενέχυρο και κατόπιν τα πουλούσαν· όσους πάλι ήταν τελείως άποροι τους έπιαναν και τους φυλάκιζαν... Η Σύγκλητος, έκανε πως είχε ξεχάσει τις προηγούμενες υποσχέσεις και αδιαφορούσε που συλλαμβάνονταν και κρατούνταν. Τότε στην πόλη προκλήθηκαν ταραχές και έγιναν επικίνδυνες συνωμοσίες».

Στο Ηρώδειο (25-26/07/05) ο Μιχάλης Κακογιάννης υπέγραψε μία εξαίσια μετάφραση η οποία ανέδειξε, τον υπογραμμισμένο από το κείμενο, ταξικό αγώνα μεταξύ πατρικίων και πληβείων. Παράλληλα σκηνοθέτησε μία παράσταση η οποία είχε κινηματογραφική κίνηση και ταχύτητα, ακρίβεια χρόνου, μελετημένη ροή της εικόνας. Αλλά εκείνο το οποίο σαφώς δίδαξε στους ηθοποιούς ήταν προτεραιότητα στο λόγο του κειμένου. Ολοι, με άρτια εκφορά του λόγου και με επεξηγηματικό ύφος, μας μετέδωσαν καθαρότατα και λεπτομερειακά τις πολύπλοκες σημασίες του κειμένου.

Τα θαυμάσια σκηνικά του Απόστολου Βέττα, τα ωραιότατα κοστούμια του Γιάννη Μετζικώφ ενεργοποίησαν θετικότατα την εικόνα της παράστασης. Ο Βλαδίμηρος Κυριακίδης, επωμιζόμενος το δύσκολο ρόλο του Κοριολανού, έκανε μία ειλικρινή προσπάθεια ν' ανταπεξέλθει στις ανάγκες του δραματικού χαρακτήρα και ως ένα σημείο το πέτυχε, τουλάχιστον στην εκφορά του λόγου. Η Μάρθα Βούρτση έδωσε πειστικότατα το ρόλο της «σπαρτιάτισσας» στη νοοτροπία μητέρας του Κοριολανού. Εκφραστικότατος ο Γ. Βόγλης (Αγρίππας). Εκπληκτικοί Δήμαρχοι ο Μάνος Βακούσης και ο Νίκος Χατζόπουλος. Στόλισαν την παράσταση. Αρκετά καλά έπαιξαν οι: Γ. Κέντρος, Δ. Καραμπέτσης, Χ. Εμμανουήλ. Παρ' όλη την καλή προσπάθεια αδύναμος σκιαγραφήθηκε ο Αουφίδιος από τον Ν. Αρβανίτη. Μία αξιοσημείωτη παράσταση.